

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของไทย

Thai Sustainable Tourism Development

ชาญชัย จิตรเหล้าอาพร¹

Chanchai Chitlaoarporn

บทคัดย่อ

รายได้จำนวนมากจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นรากฐานที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจไทยเนื่องจากสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศปีละไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านล้านบาท อย่างไรก็ตามอย่างไรก็ดีกลับพบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทยถูกทำลายลงไปด้วยความตั้งใจและไม่ตั้งใจจากการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจึงกลายเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาที่สำคัญ ซึ่งต้องอิงอาศัยความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนในชุมชนการท่องเที่ยว และกลุ่มนักท่องเที่ยว ให้ตระหนักถึงความสำคัญและร่วมมือกันในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยสยาม E-mail:

chanchai.chit@siam.edu

Abstract

Large amount of income from the tourism industry was an important foundation of the Thai economic system because it can generate income for the country of no less than one trillion baht per year. However, it was found that Thailand's tourism resources have been destroyed both intentionally and unintentionally from the tourism business. Sustainable tourism development has become an important solution, which requires cooperation from the government, private sector, people in the tourism community, and tourist groups to realize the importance and cooperate in managing sustainable tourism.

Keywords: Tourism industry, Sustainable Tourism

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือเป็นรากฐานที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจไทยมานานับหลายทศวรรษ เนื่องจากรายได้จากวงจรธุรกิจการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมทั้งการคมนาคมขนส่ง ภัตตาคาร ร้านอาหาร โรงแรมและที่พักในลักษณะต่างๆ รวมทั้ง

ร้านค้าและห้างสรรพสินค้า ล้วนมีความเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งในทางตรงและทางอ้อม ซึ่งนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศถือเป็นกลุ่มลูกค้าในธุรกิจบริการและการจัดจำหน่ายสินค้าในธุรกิจที่เกี่ยวข้องนี้

พัฒนาการการท่องเที่ยวของไทยนั้นเริ่มต้นอย่างเป็นระบบเมื่อ พ.ศ. 2467 ตามพระดำริของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน ครั้นทรงดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการรถไฟ ได้มีการส่งเรื่องราวเกี่ยวกับเมืองไทยไปเผยแพร่ในสหรัฐอเมริกา และมีการจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย" มีชื่อย่อว่า "อ.ส.ท." โดยพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2502 ตามมา ซึ่งถือเป็นหน่วยงานสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยกระทั่งได้ขยายตัวอย่างกว้างขวางรวดเร็ว และมีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนองค์กรตามมา จนกระทั่ง พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522ได้ผ่านการพิจารณาประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 96 ตอนที่ 72 วันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2522 จัดตั้ง "การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย" ขึ้น มีชื่อย่อว่า "ททท." ขึ้นตามมา

เมื่อพิจารณารายได้จากการท่องเที่ยวของไทยย่อมพบว่า กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเปิดเผยยอดนักท่องเที่ยวต่างชาติในปี 2567 มีจำนวนราว 35.54 ล้านคน ขยายตัวร้อยละ 26.27 เพิ่มขึ้นจากปีก่อนที่จำนวน 28.15 ล้านคน สร้างรายได้ให้แก่เศรษฐกิจไทย 1.67 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 34 จากช่วงก่อนโควิด

ที่มีนักท่องเที่ยว 39.91 ล้านคน รายได้ 1.91 ล้านล้านบาท (ปิณฑน์ ชูปลัม และ วราดา ทองจำนงค์, 2568) โดยสะท้อนให้เห็นว่า ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของไทยนั้นมีความสัมพันธ์กับรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

อย่างไรก็ดี ปัญหาสำคัญจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อมนั้นมีหลายประการ อาทิ พื้นที่ธรรมชาติบางส่วนถูกทำลาย เพื่อการสร้างที่พักในแหล่งธรรมชาติไว้รองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว กิจกรรมนันทนาการบางประเภทมีผลต่อธรรมชาติ อาทิ การตั้งแคมป์ไฟที่บุกรุกพื้นที่สาธารณะ การตัดต้นไม้ การใช้น้ำที่ส่งผลกระทบต่อสภาพพื้นที่ การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกหรือสิ่งก่อสร้างที่ส่งผลต่อภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ รวมทั้ง น้ำเน่าเสีย และมลภาวะจากผู้ประกอบการต่างๆ อาทิ โรงแรม ที่พัก ร้านอาหาร เป็นต้น

บทความนี้จึงมุ่งสร้างข้อเสนอแนะเพื่อจัดทำเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของไทยเพื่อใช้เป็นทางออกในการแก้ไขปัญหาสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวข้างต้น โดยมุ่งหวังให้ธุรกิจบริการและสินค้าของอุตสาหกรรมนี้เป็นรากฐานที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจไทยได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนสืบต่อไป

ความหมาย และลักษณะของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

เมื่อพิจารณาความหมายของคำว่า “การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism)” นั้น ย่อมพบว่า

จิตติ มังคละศิริ (2568) อธิบายว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ก็คือ ความต้องการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องไปพร้อมกับแสวงหาแนวทางการอยู่ร่วมกันของธุรกิจการท่องเที่ยวกับบริบทของท้องถิ่น

ประพันธ์ ลีน้อย (2567) สะท้อนให้เห็นว่า แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ก็คือ การมุ่งลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วนจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องได้ส่งผลเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนท้องถิ่นในหลายๆ ประเทศ ภายใต้เป้าหมายการมุ่งสู่ “Net Zero” (World Travel & Tourism Council, 2021)

Soraso (2025) มองว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวที่ตระหนักถึงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจในระยะยาว โดยเน้นถึงการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้การท่องเที่ยวในลักษณะนี้จึงมีเป้าหมายที่จะตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันแต่ต้องไม่ทำให้ทรัพยากรของคนรุ่นต่อไปให้ลดลง

จากข้างต้นย่อมสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จึงหมายถึง การดำเนินธุรกิจให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและบริบทสังคม

เพื่อการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นไปพร้อมกับการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้เกิดความยั่งยืนเป็นประโยชน์สืบไปยังคนรุ่นต่อไป

เมื่อพิจารณาลักษณะปัญหาหรือผลกระทบจากการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวที่ขาดความตระหนักต่อสิ่งแวดล้อมนั้น ย่อมพบว่า การพึ่งพานักท่องเที่ยวจากบางประเทศมากเกินไป และการเปิดรับนักท่องเที่ยวจนเกินระดับที่เหมาะสม (Overtourism) ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพ และวิถีชีวิตของคนท้องถิ่น (ประพันธ์ ลีน้อย, 2567) เช่น ปัญหาการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์จำนวนมากที่เกิดขึ้นจากการเดินทาง การปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมเกี่ยวเนื่องในห่วงโซ่อุปทานจากโรงแรม และการบริโภคและการจัดการขยะจากร้านอาหาร เป็นต้น

นอกจากผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมข้างต้น ยังพบผลกระทบในด้านอื่นๆ ตามมา อาทิ มิติสังคมและชุมชนนั้น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถส่งผลเสียต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและค่านิยม เช่น วิถีชีวิต การแต่งกาย และอาหาร จนอาจทำให้สูญเสียเอกลักษณ์บางประการได้ รวมทั้ง การทำลายมรดกทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน ประเพณี และภูมิปัญญา ตลอดจนปัญหาความขัดแย้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะปัญหาจากนักท่องเที่ยวที่ไม่เคารพธรรมเนียมและวัฒนธรรมคนท้องถิ่น รวมทั้งปัญหาด้านการคุ้มครองแรงงานจึงอาจพบการ

ใช้แรงงานเด็ก แรงงานบังคับ หรือแรงงานชั่วคราวที่ได้รับค่าจ้างและมีสภาพการทำงานที่ไม่เป็นธรรม เป็นต้น

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงพยายามดำเนินการในหลายมิติควบคู่กันไปเพื่อแก้ไขปัญหาหรือผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ ประพันธ์ สีน้อย (2567) ได้สรุปให้เห็นว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้นเป็นการลดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสังคม พร้อมๆ กับสร้างความพึงพอใจและประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน ทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่น โดยแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อาจประกอบไปด้วย 3 มิติหลัก ได้แก่

มิติแรก การรักษาสีสิ่งแวดล้อม โดยเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรและความหลากหลายทางธรรมชาติผ่านการใช้พลังงานหมุนเวียน การจัดการขยะและของเสียอย่างเหมาะสม การลดปริมาณพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว (Single-use plastic) การเดินทางที่ปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ต่ำ เป็นต้น

มิติต่อมา การธำรงความเป็นอัตลักษณ์ของสังคมหรือชุมชนดั้งเดิม โดยการสร้างความร่วมมือจากนักท่องเที่ยวให้คำนึงถึงความสำคัญและเคารพวัฒนธรรม วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น

มิติที่สาม การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจไปพร้อมกับการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อมและระบบสังคม เช่น การกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างเป็นธรรม การสร้างอาชีพและรายได้แก่ชุมชน และการขจัดความยากจน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นย่อมตระหนักได้ว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนนั้นต้องอิงอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนไปพร้อมกัน กล่าวคือ การทำงานร่วมกันของทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งรวมถึงนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างระบบอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยให้เกิดความยั่งยืนได้จริง ดังที่แต่ละภาคส่วนจำเป็นต้องดำเนินการดังนี้

ภาครัฐ ถือเป็นกลไกศูนย์กลางที่มีบทบาทในการกำหนดและขับเคลื่อนนโยบายที่เกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การกำหนดและการบังคับใช้ระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ หรือกฎหมายท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในชุมชนหรือพื้นที่ถือเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมาก โดยการบังคับใช้กฎหมายหรือข้อบังคับด้วยการสร้างการรับรู้ให้เกิดความเข้าใจ ความเห็นอกเห็นใจ ยื่อนำไปสู่ความเห็นพ้องถึงปัญหาในอนาคตและการเร่งระดมการสร้างความร่วมมือจากภาคส่วนอื่นๆ ต่างก็เป็นบทบาทที่สำคัญสำหรับหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินการให้โครงสร้างอุตสาหกรรมท่องเที่ยวนี้ได้อยู่ภายใต้แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแบบองค์รวม

ภาคเอกชน ถือเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว กล่าวคือ การตระหนักถึงความสำคัญของความยั่งยืนในการดำเนินธุรกิจย่อมก่อให้เกิดผลดีทั้งต่อองค์กรธุรกิจการท่องเที่ยวนั้นๆ ไปพร้อมกับภาพรวมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนหรือท้องถิ่น เนื่องจากการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จได้นั้นมีความสัมพันธ์กับการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของการบริการอย่างแยกไม่ออก ซึ่งรวมถึงคุณภาพของบริการและสินค้าที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวนั้นๆ ไปด้วย

การสร้างและรักษามาตรฐานการบริการและคุณภาพและสินค้าจึงจำเป็นต้องตระหนักถึงที่มาและรูปแบบของบริการและสินค้าที่จำเป็นต้องตั้งอยู่บนรากฐานของการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน อาทิ การลด ละ และเลิก ใช้วัตถุดิบที่ก่อมลพิษ หรือกระบวนการจัดเก็บของเสียจากการโรงแรม การลดปริมาณขยะจากภัตตาคารร้านอาหาร การใช้นานพาหนะขนส่งที่ก่อให้เกิดคาร์บอนไดออกไซด์ต่ำ และการท่องเที่ยวที่ไม่ใช้นานพาหนะที่ทำลายสถานที่ท่องเที่ยว เป็นต้น

ภาคประชาชน ซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีบทบาทในการมีส่วนร่วมเพื่อช่วยกันขับเคลื่อนการกำหนด “ธรรมนูญชุมชน” หรือ “ข้อตกลงร่วมของท้องถิ่น” ในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนหรือท้องถิ่น บทบาทดังกล่าวต้องเกิดขึ้นจากความเห็นพ้องและยอมรับที่จะปฏิบัติร่วมกัน เพราะหากขาดความตระหนักถึงการความสำคัญ

ในการดำเนินการร่วมกัน ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวที่อยู่ภายใต้หลักการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก็ไม่อาจบรรลุผลสำเร็จได้อย่างแท้จริง

นักท่องเที่ยว หรือกลุ่มบุคคลภายนอกที่เข้ามาใช้บริการหรือซื้อสินค้าในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพราะถือเป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทในการกระตุ้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ โดยตรง ความตระหนักถึงการยึดถือแนวทางหรือข้อกำหนดการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของชุมชนหรือท้องถิ่นมาปฏิบัติอย่างจริงจัง นับเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากการฝ่าฝืนหลักการการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนย่อมทำให้เป็นประจักษ์ได้ว่า นักท่องเที่ยวเป็นผู้ทำลายทรัพยากรการท่องเที่ยวนั้นๆ โดยตรง จนกล่าวได้ว่า นักท่องเที่ยวคือกลไกหลักในการจัดการและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั่นเอง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นย่อมเห็นว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องอิงอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจากทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาชนในพื้นที่ท่องเที่ยว และโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของไทย

เมื่อพิจารณาถึงแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของไทย ย่อมพบว่า การสร้างความยั่งยืนของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยนั้นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวจากทุกภาคส่วนทางสังคม ซึ่งแต่ละภาคส่วนจำเป็นต้องดำเนินการ ดังนี้

กลไกภาครัฐไทย โดยเฉพาะกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จำเป็นต้องมีการกำหนดกฎระเบียบที่ชัดเจนในการจัดการท่องเที่ยวที่สุ่มเสี่ยงต่อการทำลายทรัพยากรการท่องเที่ยว ภายใต้อำนาจหน้าที่ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวสามารถปฏิบัติได้จริง และสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ท้องถิ่นควบคู่กับเทคนิคและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เหมาะสมมาแก้ไขปัญหาในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เช่น แนวทางการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ และการจัดการขยะ ก็อาจกำหนดนโยบายส่งเสริมการลดปริมาณขยะจากแหล่งท่องเที่ยว การจัดการขยะด้วยการแปรรูปขยะจากร้านอาหารเป็นปุ๋ยหรืออาหารสัตว์ การออกข้อกำหนดการลดน้ำเสียจากโรงแรมหรือที่พัก เป็นต้น รวมทั้งการมีนโยบายส่งเสริมและยกย่องภาคธุรกิจการท่องเที่ยวที่มีการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้เป็นตัวอย่างที่ได้รับการยอมรับ ซึ่งอาจรวมถึงการให้ทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำสนับสนุนแก่องค์กรหรือธุรกิจเอกชนที่ดำเนินธุรกิจเป็นไปตามหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

กลไกภาคธุรกิจเอกชน จำเป็นต้องปรับตัวทั้งในด้านทัศนคติและด้านการปฏิบัติ โดยตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาและยอมรับถึงการแก้ไขปัญหาก่อนให้เกิดความยั่งยืนว่าเป็นแนวทางที่มีคุณูปการแก่การดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยวทั้งในปัจจุบันและในอนาคต การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ท้องถิ่นร่วมกับเทคนิคและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นฐานคติและแนวปฏิบัติที่สำคัญในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวและที่พักในแหล่งท่องเที่ยวสามารถนำพลังงานทดแทนมาใช้ ทั้งเพื่อให้ธุรกิจการท่องเที่ยวนั้นๆ ได้รับการรับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งช่วยสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการลดปัญหาสิ่งแวดล้อม และเพิ่มความน่าสนใจให้กับธุรกิจการท่องเที่ยวนั้น ไปพร้อมกับการลดต้นทุนระยะยาว ซึ่งโดยรวมย่อมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของธุรกิจการท่องเที่ยวนั้นๆ ไปพร้อมกัน

กลไกภาคประชาชน ซึ่งเป็นกลุ่มประชาชนทั้งที่อยู่ อาศัย หรือพึ่งพิง การจัดการท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวทั้งในทางตรงหรือทางอ้อม จำเป็นต้องตระหนักและคำนึงถึงความสำคัญและความจำเป็นในการอนุรักษ์ รักษา และการสืบสานทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมอันดีในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ อย่างจริงจัง เนื่องจากทรัพยากรการท่องเที่ยวนี้ถือเป็นสาธารณสมบัติที่สำคัญของส่วนรวม การยอมรับและการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของชุมชน หรือข้อตกลงร่วมในการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นสิ่งที่สำคัญ ซึ่งย่อมนำไปสู่

ความสำเร็จตามหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมทั้งการร่วมกันเฝ้าระวังการกระทำผิดหลักการอันเป็นข้อตกลงร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนก็ถือเป็นแนวทางปฏิบัติที่สำคัญในการทำให้วิถีชุมชนการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสามารถเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะทำให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนยังคงอยู่สืบทอดต่อไปในอนาคต

นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ถือเป็นกลไกสำคัญสุดท้ายที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของไทยให้บรรลุผลสำเร็จได้จริง กล่าวคือ นักท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงสำคัญในการปฏิบัติตามหลักการของชุมชนหรือท้องถิ่นที่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยว และต้องยึดถือแนวปฏิบัติสากลอันเกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวแบบยั่งยืน อาทิ การลดการใช้พลาสติกหรือนำกลับมาใช้ซ้ำอย่างคุ้มค่า การสนับสนุนชุมชนท้องถิ่น การสร้างงานและสนับสนุนสินค้าพื้นบ้าน เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน หรือท้องถิ่นต่างๆ มักไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุที่กิจกรรมการท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีพื้นฐานจากการนำเอาทรัพยากรและองค์ความรู้ที่เป็นวิถีชุมชนมาจัดทำเป็นสินค้าหรือให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

ดังนั้นการดำเนินธุรกิจในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยต้องสร้างความร่วมมืออย่างจริงจังจากทุกภาคส่วนทั้งกลไกภายในภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคประชาชน และโดยเฉพาะนักท่องเที่ยว โดยต่างมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสามารถเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมได้อย่างแท้จริง

สรุปท้ายบทความ

เมื่อพิจารณารายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละปีนั้นถือเป็นรากฐานที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจไทยมานานหลายทศวรรษ เพราะสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศปีละไม่น้อยกว่าหนึ่งล้านล้านบาท อย่างไรก็ตามก็ตลกกลับพบว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทยถูกทำลายลงไปจากการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยว

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจึงกลายเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาที่สำคัญ ซึ่งต้องอิงอาศัยความร่วมมือทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชนในชุมชนการท่องเที่ยว และกลุ่มนักท่องเที่ยว ให้ตระหนักถึงความสำคัญและร่วมมือกันในการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ภายใต้การคำนึงถึง การรักษาสิ่งแวดล้อม การธำรงความเป็นอัตลักษณ์ของสังคมหรือชุมชนดั้งเดิม และการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจไปพร้อมกับการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อมและระบบสังคม ซึ่งย่อมทำให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยเกิดความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ และเกิดความยั่งยืนในการสืบสานความเป็นไทยดำรงอยู่ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

จิตติ มังคละศิริ (2568) การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. จาก https://www.nstda-tiis.or.th/our-rd-activities/sd-data/10yfp-scp/sustain_tourism/

ประพันธ์ ลีน้อย (2567) Sustainable Tourism จับตาการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่ใส่ใจความยั่งยืน. จาก <https://www.krungsri.com/th/research/research-intelligence/sustainable-tourism-2024>.

ปิติพัฒน์ ชูปลั่ง และ วาราดา ทองจำนงค์ (2568) สรุป ‘ท่องเที่ยวไทย 2567’ ดึงดูดต่างชาติ 35.54 ล้านคน โกยรายได้ 1.91 ล้านล้านบาท จับตาทิศทาง 1-2 ปีก็ยังไม่น่าฟื้นสู่ระดับก่อนโควิด. จาก <https://thestandard.co/thai-tourism-2024-summary/>.

Soraso (2025) Sustainable Tourism. Retrieved from: <https://soraso.net/th/blog/sustainable-tourism-th/>.

World Travel & Tourism Council. (2021). “A Net Zero Roadmap for Travel & Tourism”. Retrieved from: https://wttc.org/Portals//Documents/Reports/2021/WTTC_Net_Zero_Roadmap.pdf